

Oponentský posudek bakalářské práce Magdalény Rysové „K explikativním vztahům v češtině“

Bakalářská práce Magdalény Rysové se věnuje empirickému zkoumání explikativních souvětných vztahů vyjádřených spojovacími výrazy *totiž, vždyť a přece*. S oporou o korpusový materiál autorka stanovila podmínky, za nichž je mezi dvěma klauzemi s uvedenými spojovacími výrazy explikativní vztah a kdy se jedná o sémantické vztahy jiné, zejména kauzální v širokém slova smyslu. Kromě závěru práci uzavírá podkapitola návrhů k dalšímu výzkumu a návod k jednoznačnému odlišení explikace od kauzality pro anotátory diskurzivních vztahů v PDT. Přílohou práce jsou tabulky výsledků vyhledávání v jednotlivých korpusech a přehledná souhrnná tabulka sémantických vztahů ve všech korpusech. Abstrakt práce má svým rozsahem přes dvě tiskové strany spíše povahu resumé.

Dotazy a připomínky, které k práci mám, jsou následující:

- Autorka na str. 11 podotýká, že souhrnně podaný systém kritérií kategorizujících explikativní vztahy (především na pozadí někdy obtížně vymežitelných kauzálních vztahů) dosud nebyl v odborné literatuře zpracován. Následně pak představuje a hodnotí české odborné publikace, které se problematice alespoň částečně věnovaly. Autorka má však v seznamu literatury i zahraniční texty zabývající se diskurzem a diskurzivními vztahy (Schiffirin(ová) 2001, Van Dijkovy texty). Také s ohledem na to, že autorka pracovala s InterCorpem, by mě zajímalo, zda tyto zmíněné odborné texty, poměrně nové, nepřinášejí zajímavé podněty k vymezení explikativních vztahů, resp. obecněji proč jim autorka nevěnovala pododdíl v teoretické části práce, když zde dává prostor i českým pracím z poloviny dvacátého století.
- Na str. 25, po analýze dosavadní odborné literatury, následuje krátký oddíl **Cíl práce**, v němž autorka konstatuje zejména to, že je třeba blíže specifikovat kritéria vymezení kategorií mezivýpovědních vztahů, aby se tyto kategorie nepřekrývaly, a že to bude cílem její práce. Z hlediska struktury textu mi umístění oddílu Cíl práce do třetiny celého textu nepřijde šťastné – nota bene když již od předmluvy (str. 10) je zřejmé, že právě toto je autorčin úkol, a když konstatování nejednotného pojetí některých příkladů napříč odbornou literaturou bylo možné snadno začlenit do předcházejícího oddílu věnovaného právě dosavadním teoretickým přístupům k problému.
- Na str. 34 autorka zavádí „mezikategorie“ dvojnásobných vět, u nichž je těžké stanovit, zda se jedná o vztah explikativní, nebo kauzální. Pro tyto dvojnásobné případy autorka definuje sémantické vymezení, a to že „obsah první výpovědi je obecnější, druhé konkrétnější“, a upřesňuje, že v jejím vzorku o 902 souvětích bylo dvojnásobných výpovědí 170. Velice by mě zajímalo, jakým způsobem autorka dospěla k tomu, které výpovědi bude hodnotit jako dvojnásobné – uplatněním výše zmíněného sémantického kritéria? A v hodnocení těchto případů se spolehla na svou interpretaci, nebo vzorek dvojnásobných souvětí předložila i jiným mluvčím? Byla by v některých případech možná desambiguace pomocí širšího kontextu? Uvedená hlediska v daném úseku práce nejsou specifikována (jistě náznaky najdeme v následujícím oddíle 2.4 na str. 36), prosím proto o dovysvětlení.
- Autorka na str. 52 v dalších výhledech uvádí jemnější sémantickou klasifikaci v rámci parataktické explikace/kauzality podle toho, jaký sémantický dosah dané spojkové výrazy mají, přičemž vztah jmenné skupiny a věty pak na str. 57 doporučuje v rámci diskurzivních vztahů neanotovat, nicméně k jiným případům ze str. 52 (okolnost děje nebo děj)

se nevyjadřuje. Rozumím, proč tomu tak je, přesto prosím o představení výhod tohoto řešení.

- Je škoda, že tabulka č. 4 v příloze práce uvádí pouhé počty výskytů jednotlivých sémantických vztahů souhrnně pro všechny korpusy a nasbíraná čísla nijak statisticky nevyhodnocuje. Čtenáři se pak obtížně odhalují distribuční tendence jednotlivých spojek a obtížně se porovnává, zda se všechny spojky systémově chovají podobně, nebo nikoliv. Domnívám se, že rozšíření práce v tomto směru by bylo obohacující – například i pro interpretaci dvojznačných výpovědí (je kupříkladu zarážející, že najdeme pouze jediný doklad na spojku *přece* s explikativním významem, a přitom 12 souvětí dvojznačných, interpretovatelných jak kauzálně, tak explikativně).

Po stylistické a formální stránce práce naplňuje požadavky na ni kladené, jen bych autorku upozornila, že uvádíme-li čísla na desetinná místa, za čárkou se nepíše mezera

Bakalářská práce Magdalény Rysové dosahuje velmi dobré odborné úrovně, věnuje se tématu dosud náležitě nezpracovanému a uspokojivě odpovídá na výzkumné otázky vymezené v úvodu práce, a proto ji ráda doporučuji k obhajobě.

Navrhované hodnocení: výborně

V Praze dne 31. 8. 2010

Eva Lehečková